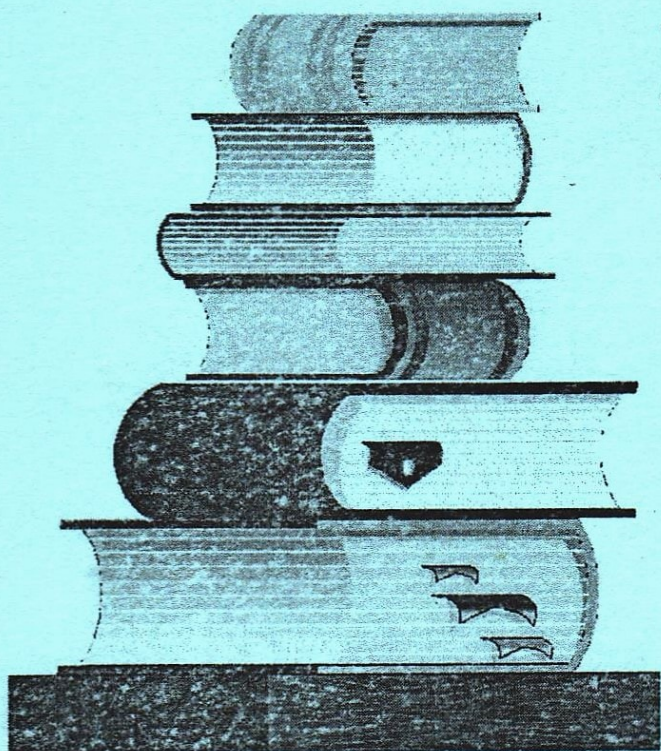

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ
спеціальності «Педагогіка вищої школи»
ПУЕТ

*за результатами
наукових досліджень
2013–2014 навчального року*

Полтава
ПУЕТ
2014

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ**

спеціальності «Педагогіка вищої школи» ПУЕТ

*за результатами наукових досліджень
2013-2014 навчального року*

**ПОЛТАВА
ПУЕТ
2014**

УДК 37.013:378
ББК 74.48р30я43
3-41

Друкується відповідно до наказу по університету № 307-Н від 12 листопада 2013 року.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Заступник головного редактора – **О. В. Карпенко**, к. е. н., професор, проректор із наукової роботи та міжнародних зв'язків ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Відповідальний секретар – **Н. М. Бобух**, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української та іноземних мов ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Відповідальний редактор – **В. Д. Карпенко**, к. е. н., доцент, декан факультету харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

В. Ю. Стрельніков, д. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки, культурології та історії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Збірник наукових статей магістрів спеціальності «Педагогіка 3-41 вищої школи» ПУЕТ за результатами наукових досліджень 2013–2014 навчального року. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – 253 с.

ISBN 978-966-184-163-4

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи», критично оцінено практику викладання навчальних дисциплін у ВНЗ та розкрито підходи молодих науковців до розвитку педагогічних наук у сучасних умовах.

УДК 37.013:378
ББК 74.48р30я43

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено

ISBN 978-966-184-163-4

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі», 2014

3. Резнік С. М. Підвищення ефективності управлінської підготовки інженерів / С. М. Резнік // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. – Київ–Вінниця : ДОВ Вінниця, 2004. – С. 598–603.
4. Коваль Т. І. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Коваль Тамара Іванівна. – К., 2008. – 572 с.
5. Армстронг М. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем / М. Армстронг. – Ростов на/Д : Феникс, 1998. – 512 с.
6. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика : монографія / Н. П. Волкова. – Д. : Вид-во ДНУ, 2005. – 304 с.
7. Жукович-Дородних Н. М. Формування професійних умінь студентів економічних спеціальностей у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Жукович-Дородних Наталія Михайлівна. – Луганськ, 2010. – 305 с.
8. Захарченко Н. В. Педагогічні умови використання ділових ігор у підготовці майбутніх економістів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. В. Захарченко; Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського. – В., 2006. – 40 с.
9. Качеровська Т. В. Навчально-ігрове проектування у професійній підготовці майбутніх менеджерів організацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Т. В. Качеровська. – Одеса, 2005. – 21 с.
10. Окорський В. П. Основы менеджмента : навч. посіб. / В. П. Окорський. – Рівне : НУВГП, 2009. – 400 с.

УДК 37.091.2:005.8

СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ «ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ» У СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЯХ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Ю. М. Склярєнко, магістр спеціальності «Педагогіка вищої школи»
І. Г. Брітченко, д. е. н., професор – науковий керівник

Ключові слова: концепція, педагогічне проектування, навчальний процес, проектування навчального процесу.

Постановка проблеми. Проектування навчального процесу є важливим компонентом професійної діяльності викладача, який включає педагогічні дії, що ґрунтуються на усвідомленні мети діяльності, способів, прийомів, методів і форм їх здійснення, а проектування навчального процесу майбутніх фахівців є одним із шляхів реалізації сучасної парадигми професійної освіти та важливим засобом забезпечення єдності теорії і практики. Реалізація компонентів системи проектування забезпечить оптимальну організацію взаємодії учасників навчального процесу, зробить його регульованим і конкретизованим.

Аналіз останніх публікацій показує, що проблема проектування навчального процесу є об'єктом сучасних наукових досліджень. Вдалу спробу узагальнити концепції педагогічного проектування різних науковців (більшість із них розглянуті нами вище), звернутися до найбільш загальних, об'єктивно зумовлених складових процесу проектування зробила у своїх дослідженнях В. Докучаєва [1, с. 137]. До узагальнених моделей педагогічного проектування, в яких відображено найбільш ґрунтовні моменти цієї специфічної діяльності, автор відносить: 1) технологічну модель (В. Сластьонін та інші), згідно з якою у розв'язанні будь-якого педагогічного завдання виокремлюється тріада «аналіз – прогноз – проект»; 2) модель інноваційних перетворень у школі (М. Алексєєв, О. Заїр-Бек, І. Колеснікова, О. Саранов та інші), в якій відбито логіку процесу експериментального дослідження, що передбачає етапи діагностики, моделювання, цілепокладання, прогнозування, проектування, конструювання, експерименту, реалізації, коригування; 3) модель створення освітнього проекту (В. Радіонов), в основу якої покладено механізм розв'язання «аналіз через синтез» (передстартовий етап, декомпозиція, трансформація, конвергенція); 4) модель дослідження соціальних систем (Дж. ван Гіг), відповідно до якої визначено такий суттєвий етап, як формування стратегії.

Однак, усебічне дослідження в педагогіці та психології феномену «проектування навчального процесу» як самостійної наукової проблеми перебуває нині на стадії розвитку активного інтересу вчених і педагогів-практиків та потребує своєї розробки для забезпечення ефективності підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ.

Тому **метою статті** є обґрунтування «проектування навчального процесу» як педагогічної категорії на теоретико-методоло-

гічному рівні, адже для педагогічної науки вагомий інтерес становить соціологічне та психологічне уявлення про феномен проектування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи питання проектування навчального процесу як педагогічну проблему, можна виокремити два найбільш відомих підходи до її дослідження. Перший пов'язаний з так званим розгорнутим перспективним плануванням, що передбачає складання календарного плану на тривалий термін, розробку системи занять з певної теми, підбір самостійних, індивідуальних завдань, контрольних робіт, засобів наочності. Другий підхід запропонований В. Монаховим [5] і пов'язаний із власне проектуванням навчального процесу (а не плануванням). Автор уперше пропонує інформаційну модель навчального процесу, що включає п'ять основних параметрів: цілепокладання, діагностика, дозування самостійної роботи, логічна структура навчального процесу, корекційна діяльність фахівця. Кожен із цих параметрів містить певну інформацію про навчальний процес, надаючи його завершеного опису: представляє інформацію про цілі та спрямованість навчального процесу; формує змістову та кількісну інформацію про обсяг, характер, особливості самостійної роботи; повідомляє про прогалини у навчальному процесі; інформує про перехід методичного задуму у модель навчального процесу.

Технологія проектування навчального процесу В. Монахова відображає шість етапів проектувальної діяльності [5]. Починаючи з фіксації проекту навчального процесу з окремої теми у вигляді технологічної карти на першому етапі, проектувальник переходить до створення цілого атласу технологічних карт, що відображають проект навчального процесу з навчального предмета на весь термін (другий етап). На третьому етапі складається матриця змістово-методичних ліній цілісного курсу. Четвертий етап базується на складанні матриці всіх навчальних предметів. На п'ятому етапі здійснюється оптимізація проектів навчальних предметів і відбувається конкретизація навчального плану. Завершальний етап є інтеграцією отриманої раніше критеріальної інформації.

Концептуальні положення підходу В. Монахова в галузі педагогічного проектування підтримує, а також співпрацює в даному напрямі дослідження Г. Монахова. У своїй дисертаційній роботі вона приділяє значну увагу визначенню технологічних та

методичних основ проектування навчального процесу, що є власне предметом дослідження [6, с. 101–196]. Виділяються технологічні аспекти, що передбачають побудову навчального процесу на діяльній, концептуальній, крупноблочній, випереджальній, проблемній, особистісно-сутнісній, ситуативній, ігровій, діалоговій та взаємній основах. Але сутність питання проектування навчального процесу Г. Монаховою у значній мірі зводиться до вузьких рамок та розглядається в аспекті проектування певної системи уроків, побудові технологічних карт з визначених тем навчального курсу.

Грунтовне бачення проблеми сутності проектування та його ролі в організації навчально-виховного процесу надає О. Коберник [3]. У його розумінні проектування навчально-виховного процесу передбачає визначення діяльності педагога й студентів у їхній взаємодії, тобто проектування особистісно-розвивальної взаємодії. Дослідник розглядає проектування навчально-виховного процесу як неперервний та частковий щодо соціального проектування процес [3, с. 26]. Інакше кажучи, кожний проект необхідно розглядати як крок до створення того об'єкта або суб'єкта, який найбільш повно відповідає певній суспільній потребі. Головною характеристикою проектування навчально-виховного процесу визначено те, що воно «... передбачає визначення наперед спільної діяльності педагога та студентів, тобто проектування їхньої особистісно-розвивальної взаємодії» [2, с. 5]. О. Киричук та О. Коберник констатують, що процес проектування носить системний характер, що у свою чергу передбачає сукупність компонентів, які взаємопов'язані між собою та розкривають послідовність і характер взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу, тому пропонують власну структуру системи проектування навчально-виховного процесу як на рівні усього закладу, так і окремої групи чи класу [2, с. 7]. Погоджуємося з думкою О. Коберника про те, що систему проектування навчального процесу характеризують такі ознаки: цілісність – відсутність зведення системи до суми утворюючих її частин, сприймання і розгляд її як єдиного цілого; структурність – зв'язки і відношення елементів системи упорядковуються в деяку структуру, яка визначає функціонування системи; взаємозв'язок системи з середовищем; ієрархічність – кожний компонент може розглядатися як система, до якої входить інша; багатоваріантність описування – кожна система є складним об'єк-

том, у принципі не може бути зведена лише до однієї картини, одного відображення, а може бути описана багатьма способами [3].

Окремий випадок проектування навчального процесу, а саме його складової – навчальної діяльності – розглядав Ю. Машбиць з точки зору психологічного підходу [4]. Проектування у цій сфері виконує подвійну функцію: з одного боку, є необхідним етапом розробки процесу навчання, а з іншого боку – засобом його психологічного дослідження. Підхід Ю. Машбиця є цікавим й у методологічному сенсі: автор виділяє чотири рівні проектування: концептуальний, технологічний, операційний та рівень реалізації. Перехід з рівня на рівень, зменшуючи масштаб проектних завдань, призводить до необхідності посилення конкретності рішень.

Питанням розробки концептуальної моделі проектування навчального процесу професійної освіти опікуються В. Стрельніков і І. Брітченко [7]. На кожній стадії педагогічного проектування автори визначають фактори внутрішнього й зовнішнього середовища, а також інформаційне забезпечення педагогічного проектування.

Спираючись на результати проведеного теоретичного аналізу наукової літератури, за основу визначення сутнісного наповнення категорії «проектування навчального процесу» приймаємо точку зору О. Коберника. У такому розумінні проектування навчального процесу – це цілеспрямоване й усвідомлене визначення наперед діяльності суб'єктів навчального процесу у їх взаємодії, спрямованій на реалізацію визначених педагогічних цілей та завдань.

При проектуванні навчального процесу майбутніх фахівців основоположними вважаємо принципи традиційного проектування: принцип незалежності – матеріальна реалізація проекту не змінює природу та її закони; принцип реалізації – за проектом можна створити відповідний проектів об'єкт чи процес; принцип відповідності – у об'єкті, що проектується, можна виділити, описати, розробити процеси функціонування й морфологічні одиниці та поставити їх у відповідність одне одному; принцип завершеності – хоча майже будь-який проект може бути покращений, тобто оптимізований, проте в цілому він відповідає основним вимогам, що ставляться до нього та його

реалізації; принцип конструктивної цілісності – проєктований об'єкт вирішується в існуючій технології: складається з елементів, одиниць і відношень, які можуть бути вироблені в існуючому процесі проектування; принцип оптимальності – прагнення у процесі проектування до оптимальних рішень.

Висновок. Таким чином, у процесі структурно-логічного, проблемно-цільового та системного аналізу комплексу джерел зроблено термінологічне уточнення дефініції «проектування навчального процесу» – її модифіковано як цілеспрямоване й усвідомлене визначення наперед (у вигляді педагогічного проекту) діяльності його суб'єктів у взаємодії, спрямованій на реалізацію педагогічних цілей та завдань підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Докучаєва В. В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі: монографія / В. В. Докучаєва; Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 299 с.
2. Киричук О. В. Психолого-педагогічне проектування навчально-виховного процесу / О. В. Киричук, О. М. Коберник // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 4. – С. 4–9.
3. Коберник О. М. Проектування навчально-виховного процесу в школі: [монографія] / О. М. Коберник. – К.: Хрещатик, 1995. – 152 с.
4. Машбиць Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения / Е. И. Машбиць. – М.: Педагогика, 1988. – 191, [1] с.
5. Монахов В. М. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса / В. М. Монахов; Волгоград. гос. пед. ун-т. – Волгоград: Перемена, 1995. – 152 с.
6. Монахова Г. А. Теория и практика проектирования учебного процесса как ведущего компонента в профессиональной деятельности учителя: дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Галина Анатольевна Монахова. – Волгоград, 2000. – 349 с.
7. Стрельніков В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі: Модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельніков, І. Г. Брітченко. – Полтава: ПУЕТ, 2013. – 309 с.

Наукове видання

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

спеціальності «Педагогіка вищої школи» ПУЕТ

*за результатами наукових досліджень
2013–2014 навчального року*

Головний редактор **М. П. Гречук**
Комп'ютерна верстка **Г. А. Бжікян**

*Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 14,7.
Тираж 60 прим. Зам. № 106/369.*

*Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
кімн. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014; ☎ (0532) 50-24-81*

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.*